

Nr 27

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I:206 av herr *Mattsson m. fl.* och II:265 av herr *Nilsson i Svalöv m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning och förslag till riksdagen om sådana ändringar i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning att rätten till avsättning till sådana fonder utsträckes även till andra företagsformer än aktiebolag och ekonomiska föreningar»;

2) de likalydande motionerna I:310 av herr *Virgin m. fl.* och II:368 av herr *Heckscher m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag senast till 1966 års riksdag angående rätt för rörelseidkare och jordbrukare att vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för avsättning till självfinansieringsfond i huvudsaklig överensstämmelse med av motionärerna uppdragna riktlinjer; samt

3) de likalydande motionerna I:480 av herr *Stefanson m. fl.* och II:579 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning angående möjligheterna att medge rörelseidkare rätt till skattefria avsättningar till särskilt riskkonto i enlighet med de allmänna riktlinjer som motionärerna angivit.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I:206, II:368 (II:365) och II:579.

Gällande bestämmelser

Genom 1955 års lagstiftning om *investeringsfonder för konjunkturutjämning* har åsyftats att på beskattningsområdet skapa en anordning, som bidrager till utjämning i produktion och sysselsättning. Bestämmelserna innebär, att företagen skattefritt får fondera vinstmedel för framtida investeringsändamål. Man har velat uppmuntra företagen att uppskjuta investeringar vid högkonjukturer och att i stället förlägga dem till tider, då en ökad investeringsverksamhet från sysselsättningssynpunkt finnes

¹ *Bihang till riksdagens protokoll 1965. 7 saml. Nr 27*

önskvärd. Redan före år 1955 fanns liknande bestämmelser. Den första lagstiftningen om investeringsfonder tillkom år 1938 och karakteriserades därvid som en försökslagstiftning. Lagstiftningen utbyggdes efter hand och gavs år 1947 permanent karaktär. 1947 års förordning upphävdes genom 1955 års lagstiftning; dock äger förordningen fortfarande tillämpning i fråga om sådana investeringsfonder, som bildats jämlikt samma och tidigare förordningar.

I proposition nr 159 till 1963 års riksdag framlades förslag till vissa ändringar i lagstiftningen om konjunkturinvesteringsfonder i syfte att göra lagstiftningen till ett mera verksamt medel i konjunkturpolitiken. De i propositionen framlagda förslagen godtogs med vissa jämkningar av riksdagen på hemställan av bevillningsutskottet i betänkande nr 44.

Rätt att göra avsättning enligt 1955 års förordning tillkommer endast svenskt aktiebolag, svensk ekonomisk förening och svensk sparbank. Avsättning får ske till investeringsfond för skogsbruk med högst tio procent av den för beskattningsåret redovisade bruttointäkten av skogsbruk och till investeringsfond för rörelse med högst fyrtio procent av årsvinsten före skatt. Avdrag får dock åtnjutas endast under förutsättning att ett belopp motsvarande, för aktiebolag, fyrtiosex procent och, för ekonomisk förening samt sparbank, fyrtio procent av den gjorda avsättningen inbetalats till ett särskilt räntelöst konto i riksbanken. Inbetalningen skall ha verkställts senast den dag, då företaget har att avgiva allmän självdeklaration för det beskattningsår, då avsättning till investeringsfond skett.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, arbetsmarknadsstyrelsen äger besluta, att investeringsfond under den tid och under de villkor i övrigt, som läget å arbetsmarknaden påkallar, skall eller må tagas i anspråk för sitt ändamål. Beslutet kan vara generellt, d. v. s. avse samtliga företag eller företag av viss beskaffenhet eller också gälla visst eller vissa företag. Om sådant beslut meddelats, äger företaget från riksbanken utfå fyrtio procent eller, om aktiebolag uttager medel, som inbetalats efter den 30 juni 1960, eller ekonomisk förening uttager medel, som inbetalats efter nämnda dag men före den 1 juli 1963, fyrtiosex procent av det belopp av investeringsfonden, som skall eller må tagas i anspråk.

Emellertid äger Kungl. Maj:t efter ansökan från vederbörande företag besluta att investeringsfond får tagas i anspråk för sitt ändamål under längre tid än nyss sagts. Bestämmelser härom är införda i 9 § 3 mom. Förutsättningen för sådant beslut är, att det med hänsyn till läget på arbetsmarknaden och övriga förekommande omständigheter befinnes vara av synnerlig vikt för det allmänna att viss investering igångsättes.

Under samma förutsättning kan Kungl. Maj:t även meddela preliminärt beslut att investeringsfond, som framdeles avsättes, får tagas i anspråk för sitt ändamål. Om sådant preliminärt beslut meddelats, skall arbetsmarknadsstyrelsen meddela slutligt beslut i enlighet med det preliminära beslu-

tet, sedan uppgift inkommit från länsstyrelsen om att avdrag för avsättning till investeringsfond medgivits vid inkomsttaxeringen.

Investeringsfond för skogsbruk får användas för skogsvårdande arbeten m. m. och investeringsfond för rörelse för underhåll och grundförbättring av byggnad, för avskrivning å maskiner och inventarier samt för vissa kostnader för arbeten i gruva, stenbrott eller annan liknande fyndighet m. m. Fråga skall i princip vara om investeringar som verkställts eller kostnader som uppkommit under det beskattningsår, då fonden tages i anspråk. Då avdrag medgivits vid inkomsttaxeringen för avsättningen till investeringsfond, följer därav att avdrag icke får åtnjutas för avskrivningar m. m., som verkställts med anlåtande av fonden.

Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen äger jämväl meddela tillstånd för företag, som verkställt avsättning till investeringsfond för rörelse, att taga fonden i anspråk för ändamål, som avses med investeringsfond för skogsbruk, eller vice versa ävensom i övrigt för investering i annan förvärvskälla än den, i vilken avsättning skett. Vidare kan Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen — om särskilda skäl föreligger — medgiva att investeringsfond för rörelse får tagas i anspråk för vissa speciella ändamål, såsom för avskrivning av kostnader för vägarbete, anordnande av vatten- och avloppsledningar, iordningställande i övrigt av tomtområden för bebyggelse samt liknande arbeten ävensom för iordningställande av markområde för sjöreglering och kraftverksbygge, d. v. s. för kostnader, vilka eljest i regel icke är avdragsgilla vid inkomsttaxeringen eller icke är avdragsgilla i annan form än genom årliga värdeminskingsavdrag. Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen äger vidare medgiva att investeringsfond för rörelse får tagas i anspråk för överföring till lagerinvesteringskonto. Till sådant konto överfört belopp skall återföras till beskattning senast vid taxeringen för det tredje beskattningsåret efter det, under vilket överföringen verkställts. Om särskilda förhållanden föranleder därtill äger dock Kungl. Maj:t medgiva att återföringen sker vid en senare tidpunkt.

För att stimulera till avsättningar föreskrives att sedan fem år förflutit från ingången av det år, varunder inbetalningen hos riksbanken verkställts, företaget äger att efter uppsägning hos riksbanken uttaga högst trettio procent av det ursprungligen inbetalade beloppet, dock minskat med vad som eventuellt tidigare återbetalats. Även denna »fria sektor» av investeringsfonden skall emellertid tagas i anspråk för investeringar bl. a. i byggnader och maskiner. Om så icke sker, skall en mot uttaget svarande del av investeringsfonden återföras till beskattning med tillägg av en tiondel av det återförda beloppet. Kungl. Maj:t äger dock medgiva att sistnämnda tillägg inte skall göras, om synnerliga skäl föreligger därtill.

I syfte att ytterligare stimulera till avsättningar föreskrives, att, om investeringsfond i enlighet med meddelat beslut tagits i anspråk för sitt ändamål, ett extra avdrag (investeringsavdrag) medgives vid inkomst-

taxeringen. Investeringsavdraget utgör tio procent av ianspråktaga fondmedel. Sådant avdrag åtnjutes inte, när företaget utan tillstånd utnyttjar den fria sektorn och icke heller i de fall då investeringsfond tages i anspråk enligt de ovannämnda bestämmelserna i 9 § 3 mom. Om investeringsfond tagits i anspråk för överföring till lagerinvesteringskonto äger företaget jämväl åtnjuta investeringsavdrag, vilket skall motsvara tio procent av det belopp, varmed värdet av lagret ökat under beskattningsåret, dock högst tio procent av det belopp, som överförts till lagerinvesteringskonto.

Om investeringsfond tages i anspråk utan tillstånd och fråga icke är om ianspråktagande av den fria sektorn, återföres fonden till beskattning. Samma gäller om investeringsfond enligt meddelat beslut skall tagas i anspråk för sitt ändamål och så ej sker. Vid återföringen skall till beskattning upptagas även ett belopp motsvarande en tiondel av vad som återförts av investeringsfonden. Kungl. Maj:t äger dock medgiva att sistnämnda tillägg inte skall göras, om synnerliga skäl föreligger därtill. Även i vissa andra i författningen närmare angivna fall skall investeringsfond återföras till beskattning. Har investeringsfond återförts till beskattning, återbetalas de hos riksbanken insatta medlen.

Vid 1963 års riksdag antogs även ett i förenämnda proposition nr 159 framlagt förslag till *förordning om extra avskrivning och särskilt investeringsavdrag vid inkomsttaxeringen*. Enligt nämnda förordning, som har karaktär av en fullmaktslagstiftning, äger Kungl. Maj:t, om läget på arbetsmarknaden det påkallar, besluta att rörelseidkare och jordbrukare, som under viss tid auskaffar maskiner och inventarier med en varaktighetstid av mer än tre år, vid taxeringen får åtnjuta avdrag för extra avskrivning (initialavskrivning) å dessa tillgångar med 30 procent och ett särskilt investeringsavdrag motsvarande 10 procent av anskaffningskostnaden. Extra avdrag för avskrivning får dock endast åtnjutas, om inkomsten av förvärvskällan beräknats enligt bokföringsmässiga grunder. — Kungl. Maj:t har ännu icke beslutat att förordningen skall tillämpas.

Enligt förordningen den 10 april 1964 (nr 79) om *särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt* äger fysisk eller juridisk person, som driver rörelse avseende industriell tillverkning och som under år 1964 anskaffat maskiner avsedda för stadigvarande bruk i tillverkningen, åtnjuta sådant avdrag med 10 procent av anskaffningskostnaderna. Avdrag må dock icke åtnjutas därest investeringsfond i enlighet med beslut av Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen tagits i anspråk för anskaffande av tillgångarna.

I de förevarande motionerna hänvisas bl. a. till lagstiftningen om skogs-konto och om förlustavdrag.

Enligt förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, äger fysisk person, oskift dödsbo eller familjestiftelse, som haft intäkt av skogsbruk, rätt att för det beskattningsår varunder sådan intäkt uppburits insätta viss del av intäkten på särskilt konto i bank, s. k. skogskonto. För sålunda insatta medel erhåller den skattskyldige uppskov vid taxering till kommunal och statlig inkomstskatt. Skogskonto kan uppläggas hos riksbanken, affärsbank, sparbank eller centralkassa för jordbrukskredit. Lagstiftningen om skogskonto är således tillämplig endast på skattskyldig, som är underkastad progressiv beskattning. Detta sammanhänger med att bestämmelserna i första hand avser att mildra verkningarna av beskattningens progressivitet och att desamma således ur denna synpunkt kan betraktas som ett komplement till 1951 års regler om särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst.

Rätten att erhålla uppskov för gjorda insättningar är underkastad viss maximering. Sålunda gäller att beträffande viss förvärvskälla uppskovet för ett och samma beskattningsår får avse högst ett belopp, motsvarande summan av

a) sextio procent av den å beskattningsåret belöpande köpeskillingen för skog, som avyttras genom upplåtelse av avverkningsrätt.

b) fyrtio procent av den å beskattningsåret belöpande köpeskillingen för avyttrade skogsprodukter, samt

c) fyrtio procent av saluvärdet av skogsprodukter, som under beskattningsåret uttagits för förädling i egen rörelse.

Beträffande ståndsskogslikvid gäller dock att uppskov för sådan intäkt får erhållas i dess helhet.

Insättning avseende viss förvärvskälla må för ett och samma beskattningsår inte understiga 2 000 kronor.

Medel, som uttages från skogskonto, skall redovisas såsom inkomst i självdeklarationen för det beskattningsår, varunder uttaget skett. Längre tid än tio år må medel inte innestå å skogskonto.

Överlåter den skattskyldige fastighet, som utgör den väsentliga delen av förvärvskälla, för vilken insättning å skogskonto verkstälts, skall innestående medel upptagas såsom bruttointäkt av skogsbruk för det beskattningsår, under vilket överlåtelsen ägt rum. Motsvarande bestämmelser gäller bl. a. vid skifte av dödsbo, som har medel innestående å skogskonto, samt i visst fall vid bodelning.

Skattskyldig får för ett och samma beskattningsår och för en och samma förvärvskälla endast göra insättning på ett skogskonto. En uppsägningstid av fyra månader stadgas för insatt belopp, och deluttag må ej understiga 1 000 kronor. Vid särskilda förhållanden äger Konungen medgiva uttag av innestående medel utan iakttagande av denna uppsägningstid.

I detta sammanhang kan även nämnas förordningen den 15 maj 1959 (nr 168) om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertill-

gångar (de s. k. eldsvådefonderna), som har till syfte att bereda möjlighet för rörelseidkare samt jordbrukare med bokföringsmässig redovisning till uppskov med beskattningen av försäkrings- och liknande ersättningar för förlorade inventarier och lagertillgångar. Detta uppskov med beskattningen kan den skattskyldige begagna sig av för att anskaffa nya tillgångar. Ersättningsanskaffningen innebär att de nya tillgångarna i beskattningshänseende anses avskrivna med belopp motsvarande de ianspråktaga fonderna. Användes fondmedlen inte för avsett ändamål inom tre år, skall medlen återföras till beskattning jämte på visst sätt beräknad ränta. Efter dispens av riksskattenämnden kan uppskov med ersättningsanskaffningen beviljas för ytterligare tre år. Avdraget kan tillkomma såväl fysisk som juridisk person.

Enligt *förordningen den 8 april 1960 (nr 63) om rätt till förlustutjämnning vid taxering för inkomst* får en skattskyldig, om hans verksamhet ett år lämnat underskott som inte kan skattemässigt avräknas mot överskott av annan förvärvskälla samma år, utnyttja underskottet såsom förlustavdrag senare. Detta kan ske när som helst vid taxering för de följande sex åren. Som förlust räknas ej blott underskott i egentlig mening utan även andra allmänna avdrag, som skattemässigt inte kunnat utnyttjas. Det kräves för att förlustavdrag skall medges att förlusten uppkommit under ett år, då den skattskyldige varit skyldig deklarerat samt att deklARATIONSSKYLDIGHETEN också fullgjorts. Uppgår förlusten under förluståret icke till 1 000 kronor, får densamma icke utnyttjas som förlustavdrag. Förlustavdragets belopp fastställs ej förrän yrkande om dess utnyttjande vid senaste taxering framställts av den skattskyldige.

Frågornas tidigare behandling

Vid *1963 års riksdag* framfördes motionsvis yrkanden om prövning av och förslag rörande tillämpningen av investeringsfondlagstiftningen även för fysiska personer, antingen genom en utvidgning av gällande bestämmelser härom eller genom rätt till avsättning till investeringskonto enligt regler liknande dem som nu gäller för skogskonto. Vidare yrkades rätt för främst enskilda rörelseidkare och jordbrukare att vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för avsättning till självfinansieringsfond.

I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 44, vari jämväl ovannämnda proposition nr 159 med förslag till vissa ändringar i lagstiftningen om konjunkturinvesteringsfonder behandlades, anförde bevillningsutskottet följande.

Departementschefen har i propositionen ingående diskuterat frågan att öppna möjligheter även för de fysiska personerna att göra avsättningar till investeringsfonder för konjunkturutjämnning. De skäl, som han därvid åberopat mot en sådan anordning, finner utskottet övertygande. Med hänsyn

till den progressiva beskattningen för fysiska personer låter det sig inte göra att inpassa dem i nu gällande förordning. Särskilda bestämmelser i angivet syfte skulle för de fysiska personernas del leda till en lagstiftning av helt ny karaktär, i synnerhet som den knappast torde kunna åstadkommas utan sterilisering av hela det fonderade beloppet. Såsom departementschefen framhållit måste en sådan lagstiftning förses med komplicerade regler bl. a. om gottgörelse för överinsättning, om tidsbegränsning av fonderna och om efterbeskattning vid återföring till beskattning. Liknande svårigheter skulle uppkomma beträffande självfinansieringsfonder. Med hänsyn till det anförda anser utskottet sig inte kunna tillstyrka motionsyrkandena om inrättande av vare sig investerings- eller självfinansieringsfonder för fysiska personer. I sammanhanget bör, såsom ovan anförts, uppmärksammas att i regel endast de större och i viss utsträckning de medelstora företagen kan hålla sig med en sådan fortlöpande investeringsplanering att investeringarna kan igångsättas med kort varsel, när tillstånd meddelats att ta investeringsfond i anspråk. Dessa företag drives företrädesvis i aktiebolags- eller föreningsform. Enligt utskottets mening bör fondlagstiftningen därför bibehållas enbart för företag med proportionell beskattning. Härvid bör även beaktas de ökade förmåner som de föreslagna generella reglerna kommer att innebära för de progressivt beskattade rörelseidkarna och jordbrukarna.

Enahanda yrkanden framställdes i olika motioner jämväl vid 1964 års riksdag. I sitt betänkande nr 33, vilket godkändes av riksdagen, anslöt sig bevillningsutskottet helt till den ståndpunkt, som föregående års riksdag intagit. Utskottet framhöll därvid bl. a., att en sådan lagstiftning som motionärerna åsyftade svårligen kunde utformas så, att den blir enkel i den praktiska tillämpningen. Generella avskrivningsregler måste under sådana förhållanden enligt utskottets mening vara att föredraga.

1957 års skatteutredning, vars förslag låg till grund för lagstiftningen om förlustutjämning, avvisade i sitt betänkande (SOU 1958:35) metoden med förlustöverföring bakåt i tiden. Utredningen ställde sig även avvisande till en öppen resultatutjämning, som grundade sig på en allmän rätt till skattefria kontoinsättningar. Motioner i syfte att vidga möjligheterna till öppen resultatutjämning har därefter avvisats av riksdagen åren 1960—1964. Bevillningsutskottet har i sitt betänkande nr 25 vid innevarande års riksdag avstyrkt bifall till motioner angående förlustutjämning, progressionsutjämning och allmän öppen resultatutjämning.

Motionerna

I de likalydande *motionerna I:206* och *II:265* framhåller motionärerna, att aktiebolag och ekonomiska föreningar, genom att rätten till avsättning till investeringsfond för närvarande begränsas till dessa juridiska personer, erhållit en förmånsställning i jämförelse med företag, som drivs i annan form. Detta kan enligt motionärernas mening inte anses tillfredsställande. Det är därför angeläget att förordningen om investeringsfonder ändras så att de blir möjligt även för andra företagare att göra avsättning till sådana

fonder. Det avgörande vid bedömningen av denna fråga får inte vara de administrativa svårigheter, som kan följa med reformen och som bör kunna bemästras, utan enhetlighet och konsekvens i förhållande till olika företagsformer.

Motionärerna i *motionerna I:310* och *II:368*, som hänvisar till motiveringen i motionen *II:365*, åberopar att företag som drivs av fysiska personer under enskild firma ofta har otillräckligt utrymme för självfinansiering. Dessa saknar rätt att vid beräkning av nettointäkt av rörelsen verkställa avdrag för avsättning till investeringsfond liksom till pensionsstiftelse med bibehållande av medlen i rörelsen. Deras varulager och anläggningstillgångar medger i regel endast små möjligheter att bygga upp reserver. En utväg att undvika att dessa företag diskrimineras vore att medge företagen rätt att ur rörelsens överskott avsätta medel till i bokföringen öppet redovisad självfinansieringsfond. Dylikt avdrag bör enligt motionärernas mening medges företag som redovisar rörelsens resultat enligt bokföringsmässiga grunder och med upp till 10 procent av årsvinsten, dock högst 5 000 kr per år, varjämte fondens totala storlek bör maximeras till 50 000 kr och en tidsgräns om 10 år föreskrivas för dess återförande till beskattning. Reglerna om ackumulerad inkomst bör vidare kunna tillämpas då fonden återföres till beskattning.

I de likalydande *motionerna I:480* och *II:579* åberopas bl. a. följande. På grund av att den nuvarande rätten till förlustavdrag avser en oviss framtid, är det uppenbart, att bristande skatterättvisa drabbar de rörelseidkare som endast i begränsad utsträckning kan bygga upp reserver genom att utnyttja möjligheterna till förtäckt resultatutjämning. Av denna anledning synes det väl motiverat att främst för berörda företagskategorier införa någon form av öppen resultatutjämning. Med hänsyn till kravet på skatterättvisa bör denna vidare ha formen av »förlustöverföring bakåt i tiden». I överensstämmelse med vad som gäller för s. k. skogskonton synes därför en rättighet att göra skattefria avsättningar till liknande konton, exempelvis kallade »riskkonton», vara en lämplig form av öppen resultatutjämning för dessa rörelseidkare. Härigenom skulle en mängd mindre företag inom olika branscher få möjligheter att stabilisera sin verksamhet. Rätten att avsätta medel till särskilt riskkonto skulle även bidra till att utjämna nu förekommande orättvisor i beskattningen. Den föreslagna avsättningsrätten är icke avsedd att ersätta den nuvarande rätten att göra förlustavdrag framåt i tiden; båda avdragsformerna bör kunna utnyttjas i skilda sammanhang och därigenom komplettera varandra.

Skattefria avsättningar till riskkonto bör medges för belopp som står i viss fastställd relation till rörelseomsättningarnas storlek. Skattebefrielsen bör vidare begränsas till att gälla endast under ett visst antal år, under vilken tid de insatta medlen får användas för att förbättra det ekonomiska

resultatet av mindre gynnsamma verksamhetsår. I syfte att eliminera olägenheterna av att ett begränsat antal skattskyldiga beredes möjligheter till progressionsutjämnande dispositioner bör bestämmelserna utformas så att ianspråktagande av de avsatta medlen får ske endast efter tillstånd av länsstyrelsen eller annan lämplig myndighet.

Utskottet

De förevarande motionerna syftar till att genom olika åtgärder vid beskattningen underlätta företagens möjligheter till konsolidering och självfinansiering. Sålunda hemställs i motionerna I:206 och II:265 om utredning och förslag till sådana ändringar i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämnning, att även fysiska personer samt handels- och kommanditbolag medges rätt att göra avsättning till dylika fonder. Yrkandet i motionerna I:310 och II:368 avser riksdagsskrivelse med begäran att Kungl. Maj:t senast till 1966 års riksdag framlägger förslag om rätt för rörelseidkare och jordbrukare att vid taxeringen erhålla avdrag för avsättning till självfinansieringsfond. I motionerna I:480 och II:579 hemställs om utredning angående möjligheterna att medge rörelseidkare rätt till skattefria avsättningar till särskilt riskkonto. Som motivering för yrkandena har motionärerna bl. a. anført, att företag, som drives av fysiska personer, inte har samma möjligheter som aktiebolag och ekonomiska föreningar att genom skattefria fonderingar åstadkomma en resultatutjämnning mellan olika år.

Utvecklingen inom näringslivet har under senare år i många fall medfört minskade vinstmarginaler för företagen inom så gott som alla branscher. Orsakerna härtill är främst den allt större konkurrensen mellan svenska företag inbördes samt mellan dessa och utlandet, men också de kraftigt ökade arbetslönerna och sociala kostnaderna för den anställda arbetskraften. Företagens utrymme på kapitalmarknaden har också blivit alltmer begränsat. Behovet av vidgade möjligheter till konsolidering för att bättre kunna möta förlustbringande verksamhetsår och i större omfattning göra erforderliga investeringar med egna vinstmedel har därför ökat i stigande omfattning, inte minst för de mindre företagare, som saknar möjlighet att i nämnvärd omfattning vidtaga resultatutjämnande dispositioner.

Lagstiftningen om investeringsfonder för konjunkturutjämnning syftar till att genom vissa lätnader vid beskattningen förmå företagen att under högkonjunktur fondera vinstmedel för framtida investeringsändamål och därigenom åstadkomma en utjämnning i produktion och sysselsättning. Möjligheterna att göra avsättning till sådana fonder är emellertid begränsade till aktiebolag, ekonomiska föreningar och sparbanker. Liksom för aktiebolag och ekonomiska föreningar måste det även för de mindre företagen anses vara ett primärt intresse, att de får möjligheter att reservera medel

för olika investeringsändamål. De invändningar, som riktats mot att utvidga rätten att göra avsättningar till investeringsfonder för konjunkturutjämning även till skattskyldiga med progressiv beskattning liksom mot en begränsad rätt till skattefria avsättningar till resultatutjämningskonton, är inte av principiell natur utan huvudsakligen av teknisk samt av stats- och kommunfinansiell art. Enligt utskottets mening bör de ekonomiska och praktiska svårigheterna med en sådan lagstiftning inom ramen för gällande progressiva skattesystem inte överskattas. Det kan erinras om att i såväl Norge som Danmark fysiska personer har möjligheter att göra avsättning till investeringsfonder. Motsvarande möjligheter bör kunna öppnas även för vårt lands vidkommande. Utskottet delar således den i motionerna I:206 och II:265 tillkännagivna uppfattningen, att fysiska personer så långt möjligt bör beredas samma förmåner som investeringsfondslagstiftningen ger aktiebolag och ekonomiska föreningar.

De svårigheter, som hittills lagt hinder i vägen för en lagstiftning i denna riktning, är väsentligen gemensamma för dem, som gäller självfinansieringsfonder och resultatutjämningsfonder. De problem, som ansetts förenade med en allmän rätt till resultatutjämning, kan emellertid enligt utskottets mening inte anses särskilt svårlösta vid så relativt begränsade reformer, som ifrågasatts i motionerna I:310 och II:368 samt I:480 och II:579.

Av det anförda framgår, att utskottet i princip tillstyrker bifall till motionärernas utredningsyrkanden. Utredningen bör enligt utskottets mening företrädesvis avse att tillgodose näringsidkarnas behov av skattefria avsättningar till investeringsfonder för konjunkturutjämning samt till andra självfinansieringsfonder och riskkonton.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I:206 av herr Mattsson m. fl. och II:265 av herr Nilsson i Svalöv m. fl., de likalydande motionerna I:310 av herr Virgin m. fl. och II:368 av herr Heckscher m. fl. samt de likalydande motionerna I:480 av herr Stefanson m. fl. och II:579 av herr Nordgren m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag angående rätt för näringsidkare till skattefria avsättningar till investeringsfonder för konjunkturutjämning samt till andra självfinansieringsfonder och riskkonton.

Stockholm den 22 april 1965

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Einar Eriksson, fröken Ranmark*, herrar Stefanson*, Wärnberg, Tage Johansson*, Lundström, Enarsson, Sundin* och Ottosson; samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås, Brandt, Allard*, Kärrlander*, Vigelsbo, Engkvist*, Asp, Eriksson i Bäckmora, Enskog och Larsson i Umeå.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *John Ericsson, Einar Eriksson, fröken Ranmark, herrar Wärnberg, Tage Johansson, Brandt, Allard, Kärrlander, Engkvist och Asp*, vilka ansett,

dels att det avsnitt av utskottets yttrande, som börjar på s. 9 med orden »Utvecklingen inom» och slutar på s. 10 med orden »och riskkonton» bort ha följande lydelse:

I anledning härav får utskottet anföra följande. Ett genomgående drag i den svenska företagsbeskattningen är, att man på olika sätt, exempelvis genom liberala avskrivnings- och värderingsregler, sökt främja företagens konsolidering och möjligheter till självfinansiering. 1955 års lagstiftning om investeringsfonder för konjunkturutjämning syftar emellertid i första hand inte härtill utan till att genom vissa lättnader i beskattningen förmå företagen att under högkonjunktur fondera vinstmedel för framtida investeringsändamål, varigenom en utjämning åstadkommes i produktion och sysselsättning. Lagstiftningen är således främst avsedd som ett medel i konjunktur- och arbetsmarknadspolitik i syfte att uppnå större stabilitet i samhällsekonomin.

Möjligheterna att göra avsättning till investeringsfond för konjunkturutjämning är begränsade till aktiebolag, ekonomiska föreningar och sparbanker, således uteslutande skattesubjekt med proportionell beskattning. Såsom skäl härför har bl. a. åberopats att möjligheter att avsätta medel till investeringsfonder i regel har föga värde för de mindre företagen och att endast de större företagen kan hålla sig med en investeringsplanering av betydelse från sysselsättningssynpunkt. I konjunkturpolitiskt hänseende är därför relativt litet att vinna på att utsträcka avdragsrätten till enskilda rörelseidkare samt till handels- och kommanditbolag.

Därtill kommer att en lagstiftning avseende såväl konjunkturutjämningsfonder som självfinansieringsfonder, vilken skall omfatta även progressivt beskattade näringsidkare, svårligen kan utformas så, att den blir enkel i den praktiska tillämpningen. Utan en fullständig omarbetning av företags- och jordbruksbeskattningen måste bestämmelserna för att förhindra missbruk under alla förhållanden bli mer restriktiva än i den nuvarande investe-

ringsfondslagstiftningen. Med hänsyn härtill synes fördelarna för de skattskyldiga av sådana regler för närvarande kunna ifrågasättas. De administrativa svårigheter, som en sådan lagstiftning skulle medföra inom ramen för gällande progressiva skattesystem, skulle heller inte stå i rimlig proportion till värdet från det allmännas synpunkt av dylika fondavsättningar. Generella avskrivnings- och avdragsregler utan anknytning till fondavsättningar måste under sådana förhållanden enligt utskottets mening vara att föredraga.

Vad därefter angår möjligheter att avsätta medel till särskilda riskkonton för förlustöverföring bakåt i tiden får utskottet framhålla, att metoden med kontoinsättningar och -uttag endast kan bli av värde för den, som från början har så goda vinstförhållanden att han äger möjlighet att göra de erforderliga avsättningarna. Nystartade företag med små eller obetydliga vinster har exempelvis föga glädje av en sådan anordning. En invändning av annan art är, att fonderna knappast torde kunna begränsas till att avse förlustutjämnning. Snarare torde de komma att utnyttjas för resultatutjämnning i mer vidsträckt bemärkelse. I anslutning härtill må erinras om att utskottet i sitt betänkande nr 25 vid innevarande års riksdag avstyrkt bifall till motionsyrkanden angående allmän öppen resultatutjämnning vid beskattningen genom bl. a. kontometoden. I den mån motionärerna i de nu förevarande motionerna åsyftar att åstadkomma en vidgad rätt i detta hänseende får utskottet därför hänvisa till nämnda betänkande.

Under hänvisning till vad som sålunda anförts samt till att företagsskatteutredningen vid sina överväganden givetvis har att taga ställning till de av motionärerna anförda synpunkterna anser utskottet sig inte kunna tillstyrka bifall till utredningsyrkandena i de förevarande motionerna.

dels ock att utskottet bort hemställa,

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I:206 av herr Mattsson m. fl. och II:265 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. om vidgad rätt till avsättning till investeringsfond för konjunkturutjämnning,

2) de likalydande motionerna I:310 av herr Virgin m. fl. och II:368 av herr Heckscher m. fl. om rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning till självfinansieringsfond, samt

3) de likalydande motionerna I:480 av herr Stefanson m. fl. och II:579 av herr Nordgren m. fl. om rätt för rörelseidkare till skattefri avsättning till riskkonto,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.